

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-609035-II/09/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, 11/03/2009

Pan
Andrzej Czuma
Minister Sprawiedliwości -
Prokurator Generalny
Warszawa

Kierze Panu Janu, Minister.

Przedmiotem wielu moich działań był problem stosowania tymczasowego aresztowania, w tym zwłaszcza jego długotrwałości. Problem ten przedstawiałem między innymi w wystąpieniach do Ministrów Sprawiedliwości a także w stanowiskach w sprawie skarg konstytucyjnych. Stosowaniu tymczasowego aresztowania była poświęcona konferencja, zorganizowana w moim Biurze w dniu 18 maja 2007 r.

W swoich dotychczasowych wystąpieniach zwracałem uwagę na brak w polskim prawie górnego limitu czasu stosowania tymczasowego aresztowania. Podkreślałem, iż stan taki może być uznany za sprzeczny z Konstytucją RP i Europejską Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności a także wskazywałem na negatywne konsekwencje związane z nadmiernie długim stosowaniem aresztowania w postaci niekorzystnych dla Polski rozstrzygnięć Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Wypada w tym miejscu odnotować, iż -jak wynika z analizy danych statystycznych dotyczących stosowania tymczasowego aresztowania - liczba tymczasowych aresztowań w ciągu ostatnich lat spada (z 17156 w 2003 r. do 10461 w 2007¹), maleje również liczba tymczasowych aresztowań w postępowaniach sądowych trwających ponad dwa lata (odpowiednio: 1479 i 996).

Nadal jednak nieodosobnione są przypadki, gdy tymczasowe aresztowanie stosowane jest z naruszeniem zasad zawartych w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Jako egzemplifikacja tego problemu może posłużyć sprawa Kauczor przeciwko Polsce (wyrok ETPC z dnia 3 lutego 2009 r., wniosek nr 45219/06). W orzeczeniu

¹ Dana statystyczne za: Stanisław Momot, „Badania aktowe spraw, w których czas trwania tymczasowych aresztowań przekroczył 2 lata”, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2008

Trybunału w tej sprawie stwierdzono naruszenie art. 5 ust 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: Konwencji) w sytuacji, gdy wobec skarżącego tymczasowe aresztowanie stosowane było od lutego 2000 r. do grudnia 2007 r. W tym czasie nie doszło do wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji.

W powołanym wyroku Trybunał stwierdził, iż w 2007 r. wydane zostały 32 orzeczenia w sprawach przeciwko Polsce, w których stwierdzono naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w wyniku nadmiernie długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania. W 2008 r. takich orzeczeń było 33. Jednocześnie w 145 skargach podnoszących zarzut w tym zakresie prowadzone jest postępowanie, zaś następnych około 90 skarg zostało zakomunikowanych polskiemu rządowi.

Liczba spraw, w których stwierdzono naruszenie przez Polskę art. 5 ust. 3 Konwencji wskazuje w ocenie Trybunału na występowanie strukturalnego problemu - praktyki niezgodnej z wymogami Konwencji dotyczącej długotrwałości stosowania tymczasowego aresztowania.

Trybunał zauważył przy tym, iż art. 46 Konwencji nakłada na państwa obowiązek nie tylko wypłacenia zasądanego zadośćuczynienia, ale również podjęcia działań mających na celu niedopuszczenie do występowania naruszeń stwierdzonych przez Trybunał jak również usunięcia ich skutków. Państwo może według swego uznania wybrać środki dla spełnienia tych wymogów. Jednakże, zdaniem Trybunału, dotychczas podjęte przez władze polskie działania w tym zakresie wydają się niewystarczające i powinny być kontynuowane w celu zapewnienia, aby praktyka stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce spełniała standardy wynikające z art. 5 ust. 3 Konwencji.

Niezależnie od stanowiska Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zawartego w powołanym wyroku, wypada także wskazać na wnioski, wynikające z opracowania Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości pt. „Badania aktowe spraw, w których czas trwania tymczasowych aresztowań przekroczył 2 lata”². Na podstawie analizy ponad 100 przypadków tymczasowych aresztowań ustalono, iż istotny wpływ na długotrwałość postępowań i stosowanych tymczasowych aresztowań miały: niedostatki w planowaniu i organizacji rozpraw (a w konsekwencji ich niewielka efektywność), rażąca nieskuteczność systemu doręczeń, niewykorzystywanie możliwości dyscyplinowania uczestników postępowania oraz schematyzm uzasadnień o przedłużeniu tymczasowych aresztowań.

W ostatnim czasie doszło do bulwersujących przypadków, gdy sprawcy przestępstw, wobec których sąd odstąpił od zastosowania tymczasowego aresztowania, dokonali zabójstw pokrzywdzonych lub świadków. W tym kontekście należy krytycznie ocenić praktykę orzecniczą w zakresie stosowania tymczasowego aresztowania w przypadku wystąpienia uzasadnionej obawy, że oskarżony (podejrzany), któremu zarzucono

² St. Momot, „Badania aktowe...” j.w.

popęłnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, a zwłaszcza, gdy groził popełnieniem takiego czynu. Ta niewłaściwa praktyka organów postępowania polegająca na zastosowaniu nieizolacyjnych środków zapobiegawczych, powoduje, iż sprawcy popełniają ponownie przestępstwa tożsamej kategorii - niejednokrotnie przeciwko tej samej osobie pokrzywdzonej i może być uznana za naruszenie praw ofiar przestępstw.

W mojej ocenie zatem, w przypadku spełnienia wszystkich przesłanek określonych w art. 258 § 3 K.p.k., zastosowanie tymczasowego aresztowania powinno być obligatoryjne.

W przedstawionej sytuacji wyrażam przekonanie, że dalsze działania o charakterze zarówno legislacyjnym jak i edukacyjno - organizacyjnym, dotyczące kwestii stosowania tymczasowego aresztowania powinny przebiegać dwutorowo: z jednej strony w celu zapewnienia bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych przestępstwem, z drugiej zaś - w celu wyeliminowania lub znacznego ograniczenia przypadków nadmiernie długotrwałego tymczasowego aresztowania.

Przekazując Panu Ministrowi powyższe uwagi, zwracam się z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionych kwestiach i poinformowanie mnie, czy i jakie działania są podejmowane lub planowane dla zapewnienia, aby tymczasowe aresztowanie było stosowane w sposób należycie zabezpieczający prawa i wolności innych uczestników postępowania karnego a jednocześnie zgodnie z zasadami wynikającymi z Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

*Łeуу ууау наву
Јаву Лоһавонд.*